

Doelen en prestatie-indicatoren voor het bewegingsonderwijs

rapportage in opdracht van de Inspectie van het Onderwijs

december 2015

BUREAU ICE

A Sanoma company

Postbus 189
4100 AD CULEMBORG

Godfried Bomansstraat 4
4103 WR CULEMBORG

[Bank] 68.27.35.221

[IBAN] NL85INGB0682735221

[BTW] NL8035.69.683B01

[KvK] 11028.918

[ISO] 9001-2008 gecertificeerd

Inhoudsopgave

---

1. Aanleiding.....	3
2. Aanpak en bevindingen.....	4
2.1 Kwalitatief onderzoek: van smal naar breed	4
2.1.1 Bronnenonderzoek.....	4
2.1.2 Diepte-interviews.....	4
2.1.3 Eerste inhoudelijk kader	4
2.2 Deskundigenpanel: van breed naar smal.....	5
2.2.1 Samenstelling deskundigenpanel.....	5
2.2.2 Panelbijeenkomst	5
2.2.3 Tweede inhoudelijk kader.....	6
2.2.4 Schriftelijke feedbackronde	8
3. Eindproduct: doelen en prestatie-indicatoren	9
3.1 Meest relevante doelen en prestatie-indicatoren	9
3.1.1 Persoonlijke ontwikkeling leerling.....	9
3.1.2 Handelen gymleerkracht.....	9
3.1.3 Schoolbeleid.....	10
3.1.4 Curriculum	11
3.1.5 Fysieke schoolomgeving.....	11
3.2 Validering doelen en prestatie-indicatoren	11
3.2.1 Relatie tot de kerndoelen voor bewegingsonderwijs.....	12
3.2.2 Relatie tot de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs.....	12
3.3 Relatie tot de vorige onderwijspeiling	13
4. Aanbevelingen voor de onderwijspeiling	15
5. Bronnen	16
6. Bijlagen	17
6.1 Bijlage 1 - Overzicht deelnemers interviews.....	18
6.2 Bijlage 2 - Tussenproduct: Uitkomsten na kwalitatief onderzoek.....	19
6.3 Bijlage 3 - Overzicht deelnemers deskundigenpanel	25
6.4 Bijlage 4 - Tussenproduct: Uitkomsten na raadpleging deskundigen.....	29
6.5 Bijlage 5 - Eindproduct: Doelen en prestatie-indicatoren	37

1. Aanleiding

De Inspectie van het Onderwijs (hierna: de Inspectie) heeft sinds 2014 de regievoering over de onderwijspeilingen. De ambitie van de Inspectie is om de onderwijspeilingen te verrijken en te vernieuwen en zo in de komende jaren geleidelijk te komen tot een herontwerp van de onderwijspeilingen. Het doel van het herontwerp is onder andere om meer relevantie te bieden aan zowel scholen, het ministerie als de politiek. Onderwijspeilingen zijn geen doel op zich. Ze zijn bedoeld om uitspraken te kunnen doen over de stand van zaken van het onderwijs op nationaal niveau. Hiermee kan de basis worden gelegd voor verdere verbetering van de kwaliteit van dat onderwijs. Dit is echter alleen mogelijk als het onderwijs de onderwijspeilingen en de uitkomsten daarvan zowel herkent als erkent en vervolgens gericht met de uitkomsten aan de slag gaat.

Voor het vak bewegingsonderwijs wil de Inspectie in 2016 een onderwijspeiling uitvoeren. Om zorg te dragen voor herkenning en erkenning wil de Inspectie de visie van diverse betrokkenen binnen het bewegingsonderwijs meenemen als basis voor de uit te voeren onderwijspeiling. Door eerst expliciet het 'wat' te specificeren, voordat er wordt gestart met het ontwikkelen van een toetsinstrument voor de daadwerkelijke onderwijspeiling, het 'hoe', kan de onderwijspeiling concreter en dus relevanter worden vormgegeven en zo rekenen op draagvlak bij de betrokkenen.

Om dit te realiseren heeft de Inspectie Bureau ICE gevraagd om een onderzoek uit te voeren. Het doel van dit onderzoek was om samen met deskundigen uit het werkveld de wettelijk vastgestelde kerndoelen (Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap [OCW], 2006), die door de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) uitgewerkt zijn in Tussendoelen & Leerlijnen Bewegingsonderwijs (TULE; SLO, 2008) en een Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015), te vertalen naar toetsbare doelen. Het resultaat hiervan is een breed gedragen uitwerking van meest relevant geachte doelen voor het bewegingsonderwijs, die zijn geconcretiseerd in zogenaamde 'prestatie-indicatoren'. Deze uitwerking, het 'wat', vormt een belangrijke basis voor de onderwijspeiling voor het vak bewegingsonderwijs in 2016.

2. Aanpak en bevindingen

Om in samenwerking met het werkveld doelen en prestatie-indicatoren uit te werken die de basis vormen voor een valide meetinstrument voor de onderwijspeiling, hebben we een onderzoeksopzet gebruikt die gebaseerd is op de Delphi-methodiek. De kern van de Delphi-methode is het herhaald bevragen van deskundigen over een onderwerp waarover geen consensus bestaat. In verschillende stappen wordt geprobeerd tot consensus te komen. De aanpak en invulling van de stappen in het project *Doelen en prestatie-indicatoren voor het bewegingsonderwijs* worden in de volgende paragrafen samengevat.

2.1 Kwalitatief onderzoek: van smal naar breed

Als eerste stap in het project hebben we een eerste inhoudelijk kader ontwikkeld dat als basis dient voor het vervolg van het project. Dit eerste kader is tot stand gekomen door middel van bronnenonderzoek enerzijds en diepte-interviews met leerlingen en leerkrachten uit de onderwijspraktijk anderzijds.

2.1.1 Bronnenonderzoek

In het bronnenonderzoek hebben we de wettelijk voorgeschreven kerndoelen voor het primair onderwijs (OCW, 2006), de uitgewerkte TULE Bewegingsonderwijs (SLO, 2008) en Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015) naast elkaar gelegd. Daarnaast hebben we de kerndoelen bewegingsonderwijs voor het speciaal onderwijs (OCW, 2009) en de leerlijn Bewegen voor het ZML onderwijs van de CED-groep (CED-groep, 2012) bekeken. Ook het Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs (Mooij ed., 2011) dat in het kader van de te behalen doelen wordt ingezet hebben we bij het bronnenonderzoek betrokken. De bevindingen uit dit bronnenonderzoek hebben als basis gediend voor het vormgeven van de gespreksleidraden voor de interviews.

2.1.2 Diepte-interviews

Na het bronnenonderzoek hebben we interviews afgenomen bij vakleerkrachten, vakspecialisten, directieleden, leden van de medezeggenschapsraad (MR) en leerlingen uit groep 7 en 8 op drie verschillende basisscholen in Nederland: Nieuwendijk (Noord-Brabant), Utrecht en Winsum (Groningen). Om binnen de mogelijkheden van dit onderzoek zorg te dragen voor een zo goed mogelijke afspiegeling van de basisscholen in Nederland is gekozen voor scholen uit verschillende delen van het land (zowel noord, midden als zuid), voor een school in de stad en scholen in een dorp en voor scholen met en zonder een vakleerkracht bewegingsonderwijs. Naast deze interviews in het primair onderwijs zijn er interviews afgenomen bij een vakleerkracht in het voortgezet onderwijs, een docent aan de alo en een docent aan de pabo. In Bijlage 1 is een overzicht van de verschillende deelnemers aan de interviews opgenomen.

2.1.3 Eerste inhoudelijk kader

Op basis van de verschillende geraadpleegde bronnen en de interviews is een eerste inhoudelijk kader opgesteld. Aangezien de onderwijspeiling zich richt op de gehele onderwijspraktijk en dus zowel de leerling, de leerkracht als de leeromgeving in ogenschouw neemt, is het kader op basis van deze drie dimensies ingedeeld. Het eerste inhoudelijke kader is als tussenproduct opgenomen in Bijlage 2.

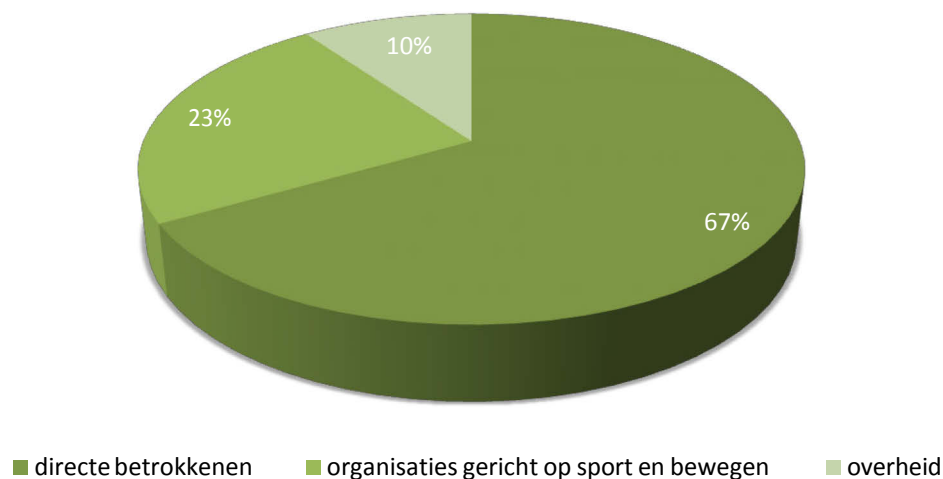
2.2 Deskundigenpanel: van breed naar smal

Als tweede stap in het onderzoek hebben we een deskundigenpanel samengesteld om de onderdelen uit het eerste inhoudelijk kader te toetsen. Het deskundigenpanel is op twee momenten betrokken in dit onderzoek: tijdens een panelbijeenkomst en in een schriftelijke feedbackronde. Op basis van de opbrengsten van de panelbijeenkomst is het eerste inhoudelijk kader aangescherpt en uitgewerkt in concrete doelen en prestatie-indicatoren. Vervolgens zijn de doelen en prestatie-indicatoren in een schriftelijke ronde voorgelegd aan het deskundigenpanel en van feedback voorzien.

2.2.1 Samenstelling deskundigenpanel

Om doelen en prestatie-indicatoren op te stellen die aansluiten bij de praktijk hebben we een deskundigenpanel samengesteld. In Bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de paneldeskundigen. De deskundigen zijn onder te verdelen in drie categorieën (zie ook Figuur 1):

- directe betrokkenen, zoals vakleerkrachten, vakspecialisten en groepsleerkrachten uit het primair onderwijs, vakleerkrachten uit het voortgezet onderwijs en docenten van de alo of pabo;
- deskundigen van organisaties die gericht zijn op de stimulering en ontwikkeling van sport en bewegen, zoals adviseurs, coördinatoren en onderzoekers van landelijke verenigingen en instituten;
- deskundigen vanuit de overheid, zoals leerplanontwikkelaars en beleidsadviseurs van onderwijsinstanties en combinatiefunctionarissen van gemeentes.

Figuur 1. Samenstelling deskundigenpanel

2.2.2 Panelbijeenkomst

Aan de panelbijeenkomst hebben 42 deskundigen deelgenomen. Gedurende de bijeenkomst zijn de deskundigen met elkaar in discussie gegaan over welke onderdelen er in de onderwijsspeiling gemeten zouden moeten worden. De discussie werd in een zogenaamde 'carrousel'-vorm gevoerd: de deskundigen gingen in drie subgroepen in drie rondes de discussie met elkaar aan over wat er per dimensie (leerling, leerkracht en leeromgeving) zou moeten worden gemeten in de onderwijsspeiling. Per dimensie werd er gediscussieerd over relevante doelen en werd ingegaan op hoe deze doelen inzichtelijk gemaakt en geconcretiseerd konden worden in prestatie-indicatoren. De uitkomsten van de carrousel-discussie zijn aan het einde van de panelbijeenkomst samengevat, waarna er een korte plenaire discussie over de relevantie van de verschillende doelen is gevoerd.

2.2.3 Tweede inhoudelijk kader

Op basis van de inbreng van de deskundigen tijdens de panelbijeenkomst is het eerste inhoudelijk kader bijgesteld en verder uitgewerkt in concrete doelen en prestatie-indicatoren. Hierbij is de eerste indeling in de drie dimensies leerling, leerkracht en leeromgeving verder gespecificeerd naar een indeling in vijf dimensies: persoonlijke ontwikkeling van de leerling, handelen van de gymleerkracht, schoolbeleid, curriculum en fysieke schoolomgeving. Deze vijf dimensies zijn opgenomen in het conceptueel model bewegingsonderwijs in Figuur 2. Het bijgestelde inhoudelijke kader is als tussenproduct opgenomen in Bijlage 4.

Figuur 2. Conceptueel model bewegingsonderwijs

Het vertrekpunt voor het conceptueel model bewegingsonderwijs ligt in de kerndoelen voor bewegingsonderwijs (OCW, 2006):

57 De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren.

58 De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten¹ deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden.

Met het oog op deze twee kerndoelen staat de *persoonlijke ontwikkeling van de leerling* in het model centraal. Dit sluit aan bij de visie van Platform Onderwijs2032 dat de persoonlijke ontwikkeling van de leerling tot uiteindelijk een vaardige, waardige en aardige volwassene een centraal uitgangspunt van het onderwijs moet zijn (Platform Onderwijs2032, 2015).

De overige vier dimensies in het conceptueel model bewegingsonderwijs hebben invloed op de ontwikkeling van de leerling, maar zijn ook van elkaar afhankelijk. Bij de persoonlijke ontwikkeling van de leerling speelt het handelen van de leerkracht en in het geval van bewegingsonderwijs het *handelen van de gymleerkracht* een essentiële rol. Een gymleerkracht is bevoegd om lessen bewegingsonderwijs te geven. Een gymleerkracht kan een vakleerkracht, vakspecialist of bevoegde groepsleerkracht zijn. Vakleerkrachten hebben de eerstegraads lerarenopleiding lichamelijke opvoeding (alo) afgerond. Vakspecialisten hebben de pabo met de leergang vakleerkracht bewegingsonderwijs afgerond. Bevoegde groepsleerkrachten zijn afgestudeerd aan de pabo voor 1 september 2005. Groepsleerkrachten die afgestudeerd zijn aan de pabo na 1 september 2005 hebben geen bevoegdheid om bewegingsonderwijs te geven aan groep 3 t/m 8. Hiermee sluiten wij aan bij de definitie zoals gegeven in de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015).

Naast het handelen van de gymleerkracht zijn ook het *schoolbeleid* en *curriculum* van invloed op de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. Het is aan de gymleerkracht om het curriculum adequaat uit te voeren, afhankelijk van de mogelijkheden die er zijn om een beweegarrangement vorm te geven. Het is ten slotte aan het schoolbestuur om ook zorg te dragen voor voldoende faciliteiten in de *fysieke schoolomgeving* zodat de leerling daadwerkelijk tot voldoende beweging kan komen.

Niet alleen dimensies uit de directe schoolomgeving oefenen invloed uit op de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. Ook beslissingen die genomen worden in de verdere omgeving spelen een rol. Te denken valt aan de wettelijk vastgestelde kerndoelen bewegingsonderwijs, de kwaliteit van de lerarenopleidingen en de faciliteiten (beleid, regelgeving, fysieke faciliteiten) vanuit gemeentes en rijksoverheid. Deze voor de school niet beïnvloedbare aspecten zijn als buitenste cirkel in het model opgenomen. Deze aspecten hebben uiteraard invloed op de kwaliteit van het bewegingsonderwijs, maar zijn op verzoek van het deskundigenpanel niet verder meegenomen in het onderzoek, aangezien de school hierop slechts een zeer geringe invloed heeft. De doelen en prestatie-indicatoren zijn daarom uitgewerkt voor de vijf dimensies waar de school zelf invloed op heeft.

¹

Het begrip bewegingsactiviteit is vanuit de kerndoelen overgenomen in de doelen en prestatie-indicatoren in dit onderzoek. In dit onderzoek gaan wij uit van bewegingsactiviteiten in zowel brede als smalle zin. Te denken valt aan een gymles of een pleinactiveiteit, maar ook aan een beweegactiviteit tussen of in de reguliere lessen.

2.2.4 Schriftelijke feedbackronde

De uitgewerkte doelen en prestatie-indicatoren zijn schriftelijk voorgelegd aan het gehele deskundigenpanel, inclusief de deelnemers aan de interviews. In deze schriftelijke ronde hebben de deskundigen de verschillende prestatie-indicatoren individueel beoordeeld op relevantie. Per dimensie (persoonlijke ontwikkeling van de leerling, handelen van de gymleerkracht, schoolbeleid, curriculum en fysieke schoolomgeving) hebben zij maximaal de helft van het aantal indicatoren aangemerkt als relevant om te meten in de onderwijspeiling voor het vak bewegingsonderwijs. Op deze manier wordt er zorg gedragen voor een breed draagvlak in het werkveld. Daarnaast hadden de deskundigen de mogelijkheid om schriftelijk feedback te geven op de indeling in de vijf dimensies en de opgestelde doelen en prestatie-indicatoren. Op basis van de feedback van deskundigen zijn nog een aantal prestatie-indicatoren aangescherpt qua formulering. In het bijgestelde inhoudelijk kader in Bijlage 4 is per prestatie-indicator opgenomen welk percentage van de deskundigen de indicator als relevant heeft aangemerkt.

3. Eindproduct: doelen en prestatie-indicatoren

3.1 Meest relevante doelen en prestatie-indicatoren

Wij bevelen de Inspectie aan om voor de onderwijspeiling de prestatie-indicatoren als basis te nemen die door minimaal tweederde deel (67%) van de deskundigen in de schriftelijke feedbackronde als relevant zijn aangemerkt. Met deze cesuur is er enerzijds een groot draagvlak onder de deskundigen uit het werkveld. Anderzijds dekken deze doelen en prestatie-indicatoren de kerndoelen voor bewegingsonderwijs (OCW, 2006) volledig. In de volgende paragrafen zijn de doelen en prestatie-indicatoren per dimensie opgenomen, uitgaande van de voorgestelde cesuur van 67%. Het eindproduct is tevens in tabelvorm opgenomen in Bijlage 5.

3.1.1 Persoonlijke ontwikkeling leerling

1. De leerling ervaart plezier bij het bewegen (intrinsieke motivatie).
  - De leerling doet regelmatig succeservaringen op bij bewegingsactiviteiten.
  - De leerling doet actief aan bewegingsactiviteiten mee.
2. De leerling ontwikkelt motorische vaardigheden.
  - De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende bewegingsvormen (bijv. balanceren, springen, klimmen, schommelen, duikelen, hardlopen, bewegen op muziek, zwemmen en fietsen).
  - De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende spelvormen (bijv. tikspelen, doelspelen, mikken, jongleren en stoeispelen).
3. De leerling kent, waardeert en vergroot de eigen bewegingsvaardigheden.
  - De leerling ontwikkelt een gezond zelfbeeld en zelfvertrouwen met betrekking tot de eigen bewegingsvaardigheden.
  - De leerling kiest bij bewegingsactiviteiten het vaardigheidsniveau dat goed aansluit bij zijn bewegingsmogelijkheden.
4. De leerling gaat op een respectvolle manier om met anderen (sociale vaardigheden).
  - De leerling werkt en speelt op een respectvolle manier samen met medeleerlingen bij bewegingsactiviteiten.
5. De leerling draagt bij aan een veilige bewegingsomgeving.
  - De leerling houdt zich altijd aan de afspraken en (spel)regels.

3.1.2 Handelen gymleerkracht

1. De gymleerkracht vertegenwoordigt de rol van ambassadeur voor het vak bewegingsonderwijs (inspiratie en normatief handelen).
  - De gymleerkracht draagt zijn passie voor het vak bewegingsonderwijs zichtbaar uit door collega's, leerlingen, ouders en andere betrokkenen te enthousiasmeren voor sport en bewegen.

2. De gymleerkracht heeft vakinhoudelijke expertise (vakinhoudelijk competent).
  - De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de motorische ontwikkeling van de leerling.
  - De gymleerkracht heeft voldoende kennis van het aanleren van bewegingsvaardigheden.
  - De gymleerkracht heeft voldoende kennis van bewegingsleerlijnen en vaardigheidsniveaus.
  - De gymleerkracht is in staat om emoties, gedrag, (on)gelijkwaardigheid en (on)macht bij leerlingen tijdig te herkennen.

3. De gymleerkracht organiseert een gestructureerde en taakgerichte gymles (organisatorisch competent).
  - De gymleerkracht draagt zorg voor een veilige inrichting van bewegingsactiviteiten (fysiek en materieel).
  - De gymleerkracht organiseert bewegingsactiviteiten met een hoge bewegingsintensiteit, waarbij de leerling tijdens het grootste deel van de beweegactiviteit doelmatig en actief in beweging is.

4. De gymleerkracht differentieert in de gymles (didactisch competent).
  - De gymleerkracht biedt bewegingsactiviteiten aan op voldoende verschillende vaardigheidsniveaus.
  - De gymleerkracht geeft adequate leerhulp aansluitend bij de individuele behoefte van de leerling: verbaal (aanwijzingen/tips), visueel (voorbeelden geven/voordoen) en manueel (fysiek).

5. De gymleerkracht biedt ruimte voor de basisbehoeften van de leerling: relatie, competentie en autonomie (pedagogisch en interpersoonlijk competent).
  - De gymleerkracht laat leerlingen voldoende succeservaringen opdoen.
  - De gymleerkracht draagt voldoende zorg voor een vriendelijke en coöperatieve sfeer in de gymlessen (sociaal veilig klassenklimaat).

6. De gymleerkracht verantwoordt zijn eigen handelen (reflectie en ontwikkeling).
  - De gymleerkracht houdt zijn vakinhoudelijke kennis voldoende op peil door middel van bijscholing.

3.1.3 Schoolbeleid

1. De school stimuleert bewegen en een gezonde leefstijl actief.
  - De school werkt de visie op het vak bewegingsonderwijs adequaat uit in een vakwerkplan.

2. De school draagt zorg voor voldoende beweegmomenten.
  - De school stelt tijd beschikbaar voor voldoende lessen gym per week.

3. De school draagt zorg voor de professionaliteit van gymleerkrachten.
  - De school zet bevoegde gymleerkrachten (vakleerkrachten of vakspecialisten) in voor het geven van de gymlessen.

3.1.4 Curriculum

1. De school biedt een samenhangend lesprogramma aan voor het vak bewegingsonderwijs.
  - De school zorgt voor een veelzijdig en gevarieerd aanbod aan bewegingsvormen en spelvormen.
  - De school bedt de lessenserie of het jaarprogramma van het vak bewegingsonderwijs voldoende in het schoolbrede curriculum in.
  - De school verantwoordt de visie en het beleid op bewegingsonderwijs en de wijze waarop dit wordt geoperationaliseerd in de praktijk adequaat.
  - De school geeft het vak bewegingsonderwijs adequaat vorm op basis van het vakwerkplan.
  - De school verantwoordt adequaat hoe er methodisch gewerkt wordt bij de invulling van de lessen bewegingsonderwijs.
2. De school organiseert aanvullende bewegingsactiviteiten voor leerlingen.
  - De school organiseert voldoende extra bewegingstijd in de vorm van buitenspel en pleinactiviteiten.

3.1.5 Fysieke schoolomgeving

1. De school borgt de kwaliteit van de beweegaccommodaties: gymzaal, schoolplein en speellokaal.
  - De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal zo in dat leerlingen voldoende uitgelokt worden tot bewegen.
  - De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal veilig in.
  - De school onderhoudt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal goed.
2. De school borgt de kwaliteit van het materiaal dat wordt ingezet voor bewegingsactiviteiten.
  - De school draagt er zorg voor dat er genoeg materiaal aanwezig is in de accommodaties.
  - De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal goed onderhouden wordt.
  - De school draagt er zorg voor dat er voldoende variatie aan materiaal is in de beweegaccommodaties.

3.2 Validering doelen en prestatie-indicatoren

De doelen en prestatie-indicatoren zijn zowel kwalitatief als kwantitatief gevalideerd door middel van de gekozen Delphi-methode, waarin bronnenonderzoek gecombineerd is met het bevragen van deskundigen. Als laatste stap in de validering wordt in de volgende paragrafen nader toegelicht hoe de doelen en prestatie-indicatoren zich verhouden tot de kerndoelen voor bewegingsonderwijs (OCW, 2006) en de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015).

3.2.1 Relatie tot de kerndoelen voor bewegingsonderwijs

De kerndoelen voor bewegingsonderwijs (OCW, 2006) zijn vanuit de leerling geformuleerd. Je ziet de kerndoelen dan ook met name terugkomen in de doelen en prestatie-indicatoren voor de leerling in dit onderzoek. Kerndoel 57 komt tot uiting in doel 1 en 2, kerndoel 58 in doel 3, 4 en 5. De doelen bij de overige vier dimensies (gymleerkracht, schoolbeleid, curriculum en fysieke schoolomgeving) spelen daarnaast ook een aanzienlijke rol bij het realiseren van de kerndoelen. Een leerling kan de belangrijkste bewegings- en spelvormen bijvoorbeeld alleen ervaren en uitvoeren (leerling doel 2) als de school zorgt voor een veelzijdig en gevarieerd aanbod aan bewegings- en spelvormen (curriculum doel 1).

3.2.2 Relatie tot de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs

In de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015) wordt het beoogde curriculum beschreven en worden suggesties voor de onderwijspeiling gedaan. In dit onderzoek hebben we de onderdelen zoals beschreven in de Domeinbeschrijving onder het beoogde curriculum en de overige factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van het bewegingsonderwijs meegenomen.

In de Domeinbeschrijving wordt voor de uitwerking van de kerndoelen verwezen naar het Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs (Mooij ed., 2011), waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen bewegingsdoelen aan de hand van de twaalf leerlijnen en reguleringsdoelen die zich richten op de bijdragen die leerlingen kunnen leveren aan het op gang houden van een bewegingsactiviteit. Zowel de bewegingsdoelen als reguleringsdoelen zijn terug te zien in de doelen en prestatie-indicatoren voor de leerling. De twaalf leerlijnen zijn opgenomen als voorbeelden van bewegings- en spelvormen in de prestatie-indicatoren onder doel 2. De reguleringsdoelen zijn terug te zien in de prestatie-indicatoren onder doel 3, 4 en 5. In het eindproduct zijn alleen de reguleringsdoelen vertegenwoordigd die onderdeel uitmaken van de prestatie-indicatoren die door minimaal 67% van de deskundigen als relevant zijn aangemerkt.

In de Domeinbeschrijving zijn naast het beoogde curriculum ook suggesties opgenomen voor de onderwijspeiling. In dit onderzoek zijn alleen de factoren uit de Domeinbeschrijving meegenomen die van invloed zijn op de kwaliteit van het bewegingsonderwijs, zoals competenties van de gymleerkracht en aanvullende bewegingsactiviteiten. Deze factoren zijn terug te zien in de prestatie-indicatoren onder doel 1 en 4 bij de gymleerkracht en doel 1 bij het curriculum. Ook hier geldt dat in het eindproduct alleen de factoren vertegenwoordigd zijn die onderdeel uitmaken van de prestatie-indicatoren die door minimaal 67% van de deskundigen als relevant zijn aangemerkt. De overige praktische suggesties voor de uitvoering van de onderwijspeiling in de Domeinbeschrijving hebben we gezien de aard van dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

3.3 Relatie tot de vorige onderwijspeiling

De vorige onderwijspeiling vond plaats in 2006 in de vorm van een periodieke peiling van het onderwijsniveau (PPON) (Cito, 2008). In maart 2006 zijn er nieuwe kerndoelen geformuleerd, de huidige kerndoelen voor bewegingsonderwijs (OCW, 2006). Deze kerndoelen zijn geleidelijk ingevoerd in het primair onderwijs. De vorige onderwijspeiling was nog gericht op de oude kerndoelen, waar het accent meer op de motorische vaardigheden van de leerling lag. In de huidige kerndoelen is meer aandacht voor reguleringsdoelen en sociale vaardigheden. In dit onderzoek zijn de huidige kerndoelen aangevuld met aspecten die zijn aangedragen door deskundigen. De uitgangspunten van dit onderzoek verschillen dus met die van de vorige onderwijspeiling. De hoeveelheid doelen is vergelijkbaar. In de vorige onderwijspeiling zijn zeventien inhoudelijke onderdelen benoemd, in dit onderzoek zijn achttien doelen geformuleerd.

In Tabel 1 is een vergelijking opgenomen tussen de onderdelen in de vorige peiling en de doelen in dit onderzoek. Hierin wordt zichtbaar welke onderdelen uit de vorige peiling (op een vergelijkbare manier) terugkomen in de doelen van dit onderzoek. Het onderdeel *inzet van vakleerkracht* uit de vorige peiling vertoont bijvoorbeeld overlap met de prestatie-indicator onder doel 3 van de dimensie schoolbeleid in dit onderzoek: *De school zet bevoegde gymleerkrachten (vakleerkrachten of vakspecialisten) in voor het geven van de gymlessen*. De verschuiving van accent in de kerndoelen is duidelijk zichtbaar in de tabel. In de vorige peiling waren zeven van de zeventien inhoudelijke onderdelen (*balanceren, zwaaien, springen, hardlopen, mikken en jongleren, bewegen op muziek en doelspelen en tikspelen*) gericht op de motorische vaardigheden van de leerling. In het huidige onderzoek zijn de motorische vaardigheden van de leerling opgenomen in één van de vijf doelen voor de leerling (doel 2).

Tabel 1. Vergelijking onderwijspeiling 2006 en doelen huidige onderzoek

Inhoudelijke onderdelen onderwijspeiling 2006	Doelen huidig onderzoek																		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	1	2	3	1	2		1	2
Inzet van vakleraren														x					1
Tijd en accommodatie bewegingsonderwijs													x					x	2
Gebruik van methoden																x			1
Een adequaat bewegingsaanbod																x			1
Zwemonderwijs																			-
Activiteiten bij club of vereniging																			-
Tijd sport/bewegen en beweegnorm																			-
Buitenschoolse sportactiviteiten (BSS)																			-
Opinies over spel en sport	x																		1
Zwemdiploma's																			-
Balanceren		x																	1
Zwaaien		x																	1
Springen		x																	1
Hardlopen		x																	1
Mikken en jongleren		x																	1
Bewegen op muziek		x																	1
Doelspelen en tikspelen		x																	1
Totaaloverzicht b	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	-	

Gekeken naar het totaaloverzicht van de onderdelen in de vorige onderwijspeiling (totaaloverzicht a in Tabel 1), is te zien dat vijf (buitenschoolse) onderdelen uit de vorige peiling niet zijn opgenomen in de huidige doelen: *zwemonderwijs, activiteiten bij club of vereniging, tijd voor sport en bewegen en de beweegnorm, buitenschoolse sportactiviteiten (BSS) en zwemdiploma's*. Deze onderdelen vallen in dit onderzoek onder de omgevingsaspecten in de buitenste cirkel van het conceptueel model bewegingsonderwijs. Omdat de school hier weinig invloed op heeft, zijn deze aspecten in dit onderzoek op verzoek van het deskundigenpanel buiten beschouwing gelaten. In het totaaloverzicht van de doelen in dit onderzoek (totaaloverzicht b) is zichtbaar dat een klein deel van de huidige doelen onderdeel was van de vorige onderwijspeiling. Het handelen van de gymleerkracht is bijvoorbeeld niet meegenomen in de vorige onderwijspeiling, evenals een deel van de doelen bij de overige vier dimensies.

4. Aanbevelingen voor de onderwijspeiling

De uitkomst van het project *Doelen en prestatie-indicatoren voor het bewegingsonderwijs* dient als basis voor de onderwijspeiling in 2016. Gedurende het project hebben de deskundigen nog enkele aanbevelingen uitgesproken ten aanzien van de opzet van de onderwijspeiling.

In dit onderzoek bleek dat de doelen en prestatie-indicatoren niet allemaal direct meetbaar zijn. Er werd door de deskundigen veel waarde gehecht aan aspecten die op een andere manier worden vastgesteld, zoals ervaringen die leerlingen opdoen. Om deze reden zijn er zowel *meetbare* als *merkbare* prestatie-indicatoren opgenomen. Dit sluit aan bij de visie van Platform Onderwijs2032 dat toetsen en examens moeten worden afgestemd op de kenmerken van het toekomstige onderwijs en dat we daarom niet alleen moeten toetsen wat meetbaar is, maar ook wat merkbaar is (Platform Onderwijs2032, 2015). Het is essentieel om zowel in de keuze voor het instrumentarium voor de onderwijspeiling als bij de vormgeving van de daadwerkelijke onderwijspeiling rekening te houden met deze tweedeling. Sommige meetinstrumenten zullen zich beter lenen voor de meetbare doelen (zoals observaties), andere voor de merkbare doelen (zoals leerling- en schoolvragenlijsten en zelfrapportages).

Gedurende het onderzoek deelden de deskundigen de mening dat de leerling niet moet worden afgerekend op zijn of haar motorische vaardigheden. Volgens de deskundigen zou juist de ontwikkeling van de leerling centraal moeten staan. Elke leerkracht (of dit nu een vakleerkracht, vakspecialist of groepsleerkracht is) wil dat de kinderen vooruitgang boeken en door succeservaringen gesterkt worden in hun bewegingsmogelijkheden. Het gaat bij de beoordeling van de kwaliteit van het vak bewegingsonderwijs daarom niet om het eindresultaat dat een individuele leerling bereikt, maar om de ontwikkeling die de leerling doormaakt. Om ontwikkeling te meten zou het de voorkeur hebben om de onderwijspeiling niet eenmalig uit te voeren, maar op meerdere momenten. Zo kan de ontwikkeling van de leerling gedurende een schooljaar of gedurende meerdere schooljaren inzichtelijk worden gemaakt. Verschillende deskundigen hebben in de panelbijeenkomst verzocht om bij de keuze voor het instrumentarium ook rekening te houden met de mogelijkheid om leerlingen (zich)zelf te laten beoordelen. Volgens hen zijn leerlingen in groep 8 prima in staat om zichzelf, de gymleerkracht of de gymles te evalueren.

Tijdens de panelbijeenkomst is daarnaast ook expliciet de wens genoemd om bij de opzet van de onderwijspeiling mensen uit het werkveld te betrekken. Het meedenken over de doelen en prestatie-indicatoren werd als zeer waardevol beschouwd en de deskundigen zouden het een meerwaarde vinden als het werkveld ook betrokken wordt bij de opzet (en eventueel de uitvoering) van de onderwijspeiling.

Zoals aan het begin van dit rapport staat beschreven wil de Inspectie met het herontwerpen van de onderwijspeiling zorgen voor meer relevantie van de uitkomsten van de onderwijspeilingen voor onder andere de scholen die deelnemen aan de onderwijspeiling. Dit sluit feilloos aan bij de vraag die er ligt in het werkveld. Tijdens de panelbijeenkomst is uitgesproken dat het belangrijk is dat de uitkomsten van de onderwijspeiling niet 'op de plank' komen te liggen, maar daadwerkelijk gebruikt kunnen en zullen worden voor de verbetering van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het algemeen en voor de desbetreffende scholen in het bijzonder. Deze uitspraak komt overeen met de adviezen zoals opgenomen in de Domeinbeschrijving Bewegingsonderwijs (SLO, 2015). Hopelijk voorziet dit onderzoek, dat de basis vormt voor de onderwijspeiling, hier voor een deel in en komt de onderwijspeiling in 2016 hier verder aan tegemoet.

5. Bronnen

CED-groep (2012). *ZML leerlijn bewegen*. Rotterdam: CED-groep educatieve diensten.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW; 2006). *Kerdoelen primair onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW; 2009). *Kerdoelen speciaal onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Mooij, C. (ed.) (2011). *Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs*. Zeist: Jan Luitingfonds.

Platform Onderwijs2032 (2015). *Hoofdpijn advies: Een voorstel*. Den Haag: Platform Onderwijs2032.

Stichting Leerplanontwikkeling (SLO; 2009). *TULE bewegingsonderwijs: Inhouden en activiteiten bij de kerndoelen van 2006*. Enschede: SLO.

Stichting Leerplanontwikkeling (SLO; 2015). *Bewegingsonderwijs in het basisonderwijs. Een domeinbeschrijving ten behoeve van de inspectie*. Enschede: SLO.

Weerden, J. van, Schoot, F. van der, en Hemker, B. (2008). *Balans van het bewegingsonderwijs aan het einde van de basisschool 3: Uitkomsten van de derde peiling in 2006*. Arnhem: Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.

6. Bijlagen

1. Overzicht deelnemers interviews
2. Tussenproduct: Uitkomsten na kwalitatief onderzoek
3. Overzicht deelnemers deskundigenpanel
4. Tussenproduct: Uitkomsten na raadpleging deskundigen
5. Eindproduct: Doelen en prestatie-indicatoren

6.1 Bijlage 1 - Overzicht deelnemers interviews

Deelnemers interviews po					
Basisschool	Plaats	Aantal leerlingen	Bestuur	Naam	Functie
De Boomgaard	Utrecht	655	BCOU	Roel Hoogendoorn	directeur
				Ico Bergfeld	vakleerkracht
				Jasper de Jong	vakspecialist
				Emiel, Mats, Okke en Wart	leerlingen groep 7
De Regenboog	Nieuwendijk	300	De Regenboog	Henk Bults	directeur
				Bernadette Slagmolen	vakspecialist i.o.
				Claudia, Femke, Jens, Linsey, Nadine, Owen, Roos, Sam en Sem	leerlingen groep 8
Tiggeldobbe	Winsum	250	Lauwers en Eems	Jaap Rosema	directeur
				Annemiek Steendam	vakleerkracht
				Jan ten Harkel	vakspecialist
				Susan Jacobs	lid MR
				Anouk, Stein, Suzan en Thimo	leerlingen groep 8

Deelnemers interviews vo, alo & pabo				
School	Plaats	Onderwijs	Naam	Functie
OPDC Almere	Almere	vo	Klaas Zijlstra	vakleerkracht bewegingsonderwijs
Hogeschool Amsterdam	Amsterdam	alo	Ton de Ruijter	docent bewegingsonderwijs
Iselinge Hogeschool	Doetichem	pabo	Kevin Kettering	docent bewegingsonderwijs

6.2 Bijlage 2 - Tussenproduct: Uitkomsten na kwalitatief onderzoek

Leerling			
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen
bewegingscultuur	1. actieve leefstijl ontwikkelen/ behouden	<ul style="list-style-type: none"> • plezier hebben in bewegen • veel in beweging zijn • conditie opbouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kerndoelen primair onderwijs (57) • ZML Leerlijn bewegen • interviews
	2. zorgdragen voor een veilige beweegomgeving	<ul style="list-style-type: none"> • (spel)regels naleven • op zijn beurt wachten • aanwijzingen van de leerkracht opvolgen • materialen klaarzetten • materialen opruimen • aanpassen van de opstelling in de beweegomgeving 	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (58) • Kerndoelen speciaal onderwijs (87) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews
sociale vaardigheden	3. afspraken maken	• teams samenstellen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (58) • Kerndoelen speciaal onderwijs (87) • Tule bewegingsonderwijs • interviews
		• verdelen van taken	
		• wisselen van taken	
	4. samenwerken	• hulp bieden aan medeleerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (58) • Kerndoelen speciaal onderwijs (87) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews
		• hulp accepteren van medeleerlingen	
• rekening houden met elkaar			
• elkaars mogelijkheden respecteren bij het verdelen van taken			
5. coachen van anderen	• iedereen aan de beurt laten komen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen speciaal onderwijs (87) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews 	
	• medeleerlingen aanmoedigen		
	• medeleerlingen waarderen		
	• medeleerlingen instructies geven		
	• medeleerlingen corrigeren		
• medeleerlingen beoordelen			

Leerling				
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen	
motorische vaardigheden	6. bewegingsvormen ervaren en uitvoeren	• balanceren	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (57) • Kerndoelen speciaal onderwijs (83, 85 & 86) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews 	
		• klimmen		
		• zwaaien/schommelen		
		• over de kop gaan/duikelen/rollen		
		• springen		
		• hardlopen		
		• bewegen op muziek		
		• zwemmen		
	• fietsen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (57) • Kerndoelen speciaal onderwijs (84) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews 		
	7. spelactiviteiten ervaren en uitvoeren		• mikken	
			• jongleren/goeien en vangen/slagspelen	
			• stoeispelen/zelfverdediging	
	spelinzicht	8. spelvormen ervaren en uitvoeren	• tikspelen/remspelen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Kerndoelen primair onderwijs (57) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews
			• doelspelen/balspelen	
reflecterend vermogen	9. kennis hebben van eigen bewegingsmogelijkheden	• eigen grenzen bewaken	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen primair onderwijs (58) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews 	
		• op het juiste moment om hulp vragen		
		• het aangeven als hij iets niet durft		
		• aangeven welke bewegingsvormen hij leuk en minder leuk vindt		
	10. zelfvertrouwen hebben	• geloof hebben in eigen kunnen	<ul style="list-style-type: none"> • interviews 	
		• verleggen van fysieke en mentale grenzen		
	11. reflecteren	• reflecteren op eigen (bewegings)handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Basisdocument • Domeinbeschrijving • Kerndoelen speciaal onderwijs (87) • Tule bewegingsonderwijs • ZML Leerlijn bewegen • interviews 	
		• reflecteren op de activiteit		
		• reflecteren op de samenwerking		

Leerkracht			
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen
lesgeven	1. organiseren van de gymles	• zorgdragen voor een veilige omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Domeinbeschrijving • interviews
		• werken volgens een methode	
		• werken volgens een vakwerkplan	
		• inspelen op wat er in de lessen gebeurt	
		• vakoverstijgend werken	
		• gymlessen geven met een hoge intensiteit	
	2. vakinhoudelijke kennis toepassen in de gymles	• breed aanbod van bewegingsactiviteiten inzetten (sport en spel)	<ul style="list-style-type: none"> • interviews
		• kennis van materialen inzetten	
		• kennis van leerlijnen inzetten	
• aanleren van bewegingsvaardigheden			
3. differentiëren in de gymles	• bewegingsactiviteiten opbouwen in complexiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Domeinbeschrijving • interviews 	
	• bij bewegingsactiviteiten de vertaalslag maken naar buiten de gymles toe		
	• differentiëren in niveau		
begeleiden	4. een veilig klassenklimaat creëren	• differentiëren in tempo	<ul style="list-style-type: none"> • interviews
		• differentiëren in leervoorkeur	
	5. leerlingen motiveren/enthousiasmeren	• een goede relatie opbouwen met leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Domeinbeschrijving • interviews
		• leerlingen de ruimte geven om fouten te maken	
		• leerlingen succeservaringen laten opdoen	
		• leerlingen complimenten geven	
		• aansluiten bij de belevingswereld van leerlingen	
	• leerlingen betrekken bij de gymles		
	• leerlingen feedback geven op hun inzet		

Leerkracht			
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen
begeleiden (vervolg)	6. leerlingen gerichte leerhulp bieden	• verbale hulp geven (aanwijzingen/tips)	• Domeinbeschrijving • interviews
		• visuele hulp geven (voorbeelden geven/ voordoen)	
		• manuele hulp geven (fysieke hulp verlenen)	
coördineren	7. gymlessen coördineren	• jaarplanning maken voor de gymlessen	• interviews
		• voorbeeldfunctie vervullen t.o.v. andere leerkrachten	
	8. samenwerken	• samenwerken met groepsleerkrachten en andere gymleerkrachten	• interviews
		• ouders betrekken bij de gymlessen	
verantwoorden	9. reflecteren	• samenwerken met externe deskundigen/organisaties (sportverenigingen, combinatiefunctionarissen, jeugdgezondheidsinstanties, topsporters)	• interviews
		• evalueren van de gymlessen	
professionaliseren	10. eigen vaardigheden bijhouden/ ontwikkelen	• eigen handelen kunnen verantwoorden	• interviews
		• eigen praktijkvaardigheid bijhouden	
		• (inter)persoonlijke vaardigheden ontwikkelen (gedragsproblematiek)	• interviews

Leeromgeving			
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen
aanbod	1. curriculum vormgeven	▪ methode inzetten	▪ interviews
		▪ vakoverstijgend werken	
	2. aanvullende bewegingsactiviteiten aanbieden	▪ buiten spelen/pleinactiviteiten inzetten	▪ Domeinbeschrijving ▪ ZML Leerlijn bewegen ▪ interviews
		▪ sport- en speldagen organiseren	
		▪ deelnemen aan sporttoernooien	
		▪ schoolkampen organiseren	
		▪ naschoolse activiteiten stimuleren	
▪ energizers in de klas inzetten			
faciliteiten	3. professionalisering leerkrachten stimuleren	▪ bevoegde leerkrachten inzetten (vakleerkracht/vakspecialist)	▪ interviews
		▪ tijd beschikbaar stellen voor de voorbereiding/organisatie van gymlessen	
		▪ bijscholing leerkrachten stimuleren	
	4. kwaliteit van de accommodaties borgen	▪ beschikbaarheid van de sporthal	▪ Domeinbeschrijving ▪ interviews
		▪ hygiëne van de sporthal (net, schoon, frisse lucht)	
		▪ geluidsniveau van de sporthal	
		▪ ontwerp en grootte van de sporthal	
	5. kwaliteit van de materialen borgen	▪ ontwerp en grootte van het schoolplein	▪ Domeinbeschrijving ▪ interviews
		▪ zorgdragen voor voldoende materialen (sporthal, plein)	
		▪ zorgdragen voor variatie in materialen (sporthal, plein)	
		▪ zorgdragen voor de kwaliteit van materialen (sporthal, plein)	
		▪ onderhouden van materialen (sporthal, plein)	
▪ inzetten van moderne materialen (beamer, video-opnames)			

Leeromgeving			
Categorieën	Doelen	Prestatie-indicatoren	Bronnen
faciliteiten (vervolg)	6. voldoende tijd ter beschikking stellen	• voldoende aantal uren gym per week inroosteren	• interviews
		• zorgdragen voor voldoende beweegtijd per gymles	
		• voldoende tijd beschikbaar stellen voor buitenspelen	
		• voldoende tijd beschikbaar stellen voor aanvullende bewegingsactiviteiten	
	7. sport en bewegen stimuleren	• beleid op het gebied van sport en bewegen vormen (visie/profiel school, bijv. gezonde school)	• interviews
		• samenwerken met sportverenigingen/ rolmodellen sport	
		• stimulering sport en bewegen vanuit gemeente benutten	
		• samenwerken met BSO op het gebied van sport en bewegen	

6.3 Bijlage 3 - Overzicht deelnemers deskundigenpanel

Directe betrokkenen			
Naam	Functie	panelbijeekomst	schriftelijke ronde
Albert Nelemans	• vakspecialist bewegingsonderwijs po	ja	ja
Bastiaan Goedhart	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po • docent en coördinator leergang bewegingsonderwijs pabo Haarlem • eigenaar scholings- en adviesbureau Goedhart in Beweging	ja	ja
Cyril Haggenburg	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	ja	ja
Diederik Uenk	• vakleerkracht bewegingsonderwijs vo	ja	ja
Femke van den Hoek	• vakspecialist bewegingsonderwijs po	ja	ja
Hanneke Brooijmans	• coördinator beweegteam Stichting ABBO	nee	ja
Hans Dijkhoff	• docent alo Hogeschool van Amsterdam • hoofdredacteur vakblad Lichamelijke Opvoeding	ja	ja
Hugo Doornhof	• directeur MBO4Nederland	ja	ja
Ico Bergfeld	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	nee	ja
Joey Twaalfhoven	• vakleerkracht bewegingsonderwijs vo/vso	ja	ja
José Cuperus	• coördinator master Sport- en Beweeginnovatie HAN	ja	ja
Kevin Kettering	• docent bewegingsonderwijs Iselinge Hogeschool	ja	ja
Klaas Zijlstra	• vakleerkracht bewegingsonderwijs vo	nee	ja
Leon van der Veen	• vakleerkracht bewegingsonderwijs vo/po • assistent coördinator vakgroep bewegingsonderwijs Lelystad	ja	ja
Liesbeth Leistra	• docent bewegingsonderwijs Marnix Academie	ja	ja
Lisette Bakker	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	ja	ja
Loes Rietveld	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	ja	ja
Maartje Smulders	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	ja	ja
Marty Kok	• vakleerkracht bewegingsonderwijs sbo • nascholingsdocent SONedutaining bewegingsonderwijs	ja	ja
Mascha van Dijk	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po	nee	ja
Matty van Est	• directeur Fontys Sporthogeschool	ja	ja
Dr. Mirka Janssen	• docent/onderzoeker bewegingswetenschappen Hogeschool van Amsterdam	nee	ja
Nora Hulsen	• bevoegde groepsleerkracht po	nee	ja
Oscar Scipio	• vakleerkracht bewegingsonderwijs po • coördinator vakgroep bewegingsonderwijs Almere	ja	ja

Directe betrokkenen (vervolg)			
Naam	Functie	panelbijeenkomst	schriftelijke ronde
Paul van Ark	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vakleerkracht bewegingsonderwijs ▪ docent bewegingsonderwijs Hogeschool Leiden ▪ coördinator vakwerkgroep bewegingsonderwijs 	ja	ja
Sandra Jong	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vakleerkracht bewegingsonderwijs/bewegmanager po 	ja	ja
Sjoerd Bos	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vakleerkracht bewegingsonderwijs po ▪ coördinator leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs Avans+ 	nee	ja
Stefan de Beukelaar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ docent bewegingsonderwijs en leerstofontwikkelaar Fontys Sporthogeschool ▪ bestuurslid Landelijk pabo netwerk bewegingsonderwijs ▪ motorische remedial teacher 	ja	ja
Tineke Meens	<ul style="list-style-type: none"> ▪ docent bewegingsonderwijs Fontys Hogeschool ▪ combinatiefunctionaris teacher gemeente Tilburg ▪ motorische remedial teacher 	ja	ja
Tom van de Heuvel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vakleerkracht bewegingsonderwijs po 	nee	ja
Ton de Ruijter	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinator stagebureau alo Hogeschool van Amsterdam 	nee	ja
Wiebe Faber	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vakleerkracht bewegingsonderwijs po ▪ coördinator vakgroep bewegingsonderwijs Almere 	ja	ja
Wim van Gelder	<ul style="list-style-type: none"> ▪ docent Hogeschool Inholland ▪ voorzitter Stichting Motorische Remedial Teaching in beweging ▪ eigenaar scholings- en adviesbureau Van Gelder in Beweging 	ja	ja
Yvonne de Jong	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bevoegde groepsleerkracht po 	ja	ja

Organisaties gericht op de stimulering en ontwikkeling van sport en bewegen

Naam	Functie	panelbijeenkoms	schriftelijke ronde
Chris Hazelebach	▪ onderwijsadviseur Koninklijke Vereniging Lichamelijke Opvoeding (KVLO)	ja	ja
Cindy Koopman	▪ manager Sportservice West-Friesland	ja	ja
Dorien Dijk	▪ senior adviseur Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB)	ja	ja
Erik Evers	▪ ontwikkelaar Gympedia ▪ adviseur en coach Sportservice Noord-Holland	ja	ja
dr. Jo Lucassen	▪ senior onderzoeker W.J.H. Mulier Instituut ▪ kennismanager Koninklijke Vereniging Lichamelijke Opvoeding (KVLO)	ja	ja
Lucien Thissen	▪ kinderfysiotherapeut, manager Fysiotherapie Maasstaete	ja	ja
Marja Blaas	▪ consulent sport Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU) ▪ trajectbegeleider Sportief Coachen Academie voor Sportkader	ja	ja
Nicole Huizinga	▪ sportcoach/consulent Oosterhout in Beweging (OIB)	ja	ja
dr. Nicolette Schipper-van Veldhoven	▪ lector sportpedagogiek Hogeschool Windesheim ▪ programmamanager onderzoek Nederlands Olympisch Comité Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)	ja	ja
Peter van Gaal	▪ consultant instituut School Health Service (SHS)	ja	ja
Riekje Classens	▪ (kinder)fysiotherapeut, eigenaar Fysiotherapiepraktijk Classens	ja	ja
Simone de Vries	▪ coördinator bewegingsonderwijs en School in Verbinding bij Stichting SchOOL	ja	ja

Overheid			
Naam	Functie	panelbijeenkoms	schriftelijke ronde
Gerben van Limpt	• combinatiefunctionaris onderwijs Gemeente Tilburg	ja	ja
Jan Faber	• projectmanager Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl MBO Raad	ja	ja
Jos van de Ven	• combinatiefunctionaris onderwijs Gemeente Tilburg	ja	ja
Marco van Berkel	• leerplanontwikkelaar/vakexpert bewegingsonderwijs & sport Stichting leerplanontwikkeling (SLO)	ja	ja
Steven de Vries	• beleidsadviseur onderwijskwaliteit PO-raad • projectleider onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SGBL)	ja	ja

6.4 Bijlage 4 - Tussenproduct: Uitkomsten na raadpleging deskundigen

Persoonlijke ontwikkeling leerling		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
1. De leerling ervaart plezier bij het bewegen (intrinsieke motivatie).	• De leerling doet regelmatig succeservaringen op bij bewegingsactiviteiten.	94
	• De leerling voert bewegingsactiviteiten enthousiast uit.	40
	• De leerling toont voldoende inzet bij bewegingsactiviteiten.	40
	• De leerling doet actief aan bewegingsactiviteiten mee.	82
	• De leerling maakt voldoende gebruik van alle onderdelen en materialen die klaarstaan voor bewegingsactiviteiten.	20
	• De leerling wil meestal doorgaan met bewegingsactiviteiten, ook als de tijd al om is.	16
	• De leerling benoemt adequaat welke bewegingsactiviteiten hij leuk vindt.	39
2. De leerling ontwikkelt motorische vaardigheden.	• De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende bewegingsvormen (bijv. balanceren, springen, klimmen, schommelen, duikelen, hardlopen, bewegen op muziek, zwemmen en fietsen).	73
	• De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende spelvormen (bijv. tikspelen, doelspelen, mikken, jongleren en stoeispelen).	67
3. De leerling kent, waardeert en vergroot de eigen bewegingsvaardigheden.	• De leerling schat de eigen bewegingsvaardigheden goed in op basis van een vaardigheidsschaal.	32
	• De leerling stelt uitdagende persoonlijke doelen op ten aanzien van de eigen bewegingsvaardigheden.	32
	• De leerling kiest bij bewegingsactiviteiten het vaardigheidsniveau dat goed aansluit bij zijn bewegingsmogelijkheden.	69
	• De leerling toont voldoende initiatief in het uitvoeren en reguleren van bewegingsactiviteiten.	50
	• De leerling toont voldoende doorzettingsvermogen bij het uitvoeren van bewegingsactiviteiten.	50
	• De leerling verlegt zijn grenzen voldoende in bewegingsactiviteiten.	62
	• De leerling vergroot zijn zelfstandigheid voldoende in bewegingsactiviteiten.	44
	• De leerling benoemt zijn eigen talenten adequaat.	24
	• De leerling ontwikkelt een gezond zelfbeeld en zelfvertrouwen met betrekking tot de eigen bewegingsvaardigheden.	72

Persoonlijke ontwikkeling leerling (vervolg)		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
4. De leerling gaat op een respectvolle manier om met anderen (sociale vaardigheden).	• De leerling houdt voldoende rekening met de mogelijkheden van medeleerlingen bij het samenstellen van teams, het verdelen van taken en de uitvoering van bewegingsactiviteiten.	48
	• De leerling maakt goede afspraken met medeleerlingen bij het samenstellen van teams, het verdelen van taken of de uitvoering van bewegingsactiviteiten en stelt deze indien nodig tussentijds bij.	44
	• De leerling werkt en speelt op een respectvolle manier samen met medeleerlingen bij bewegingsactiviteiten.	84
	• De leerling zorgt ervoor dat alle medeleerlingen voldoende aan de beurt komen en voldoende betrokken worden bij bewegingsactiviteiten.	32
	• De leerling geeft regelmatig instructie aan medeleerlingen.	8
	• De leerling volgt instructie van medeleerlingen regelmatig op.	12
	• De leerling biedt regelmatig hulp aan medeleerlingen.	55
	• De leerling accepteert hulp van medeleerlingen regelmatig.	36
	• De leerling geeft regelmatig complimenten aan medeleerlingen.	33
	• De leerling moedigt medeleerlingen regelmatig aan.	40
	• De leerling corrigeert medeleerlingen regelmatig.	8
	• De leerling lost conflicten met medeleerlingen zelfstandig op	56
	• De leerling kan goed tegen zijn verlies.	42
	• De leerling stelt het teambelang meestal voor het individuele belang.	20
5. De leerling draagt bij aan een veilige bewegingsomgeving.	• De leerling houdt zich altijd aan de afspraken en (spel)regels.	71
	• De leerling wacht altijd op zijn beurt.	20
	• De leerling volgt aanwijzingen van de leerkracht altijd op.	44
	• De leerling gaat altijd verantwoordelijk met materialen om.	54
	• De leerling helpt regelmatig mee met het klaarzetten en opruimen van materialen.	35

Handelen gymleerkracht		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
1. De gymleerkracht vertegenwoordigt de rol van ambassadeur voor het vak bewegingsonderwijs (inspiratie en normatief handelen).	• De gymleerkracht draagt zijn passie voor het vak bewegingsonderwijs zichtbaar uit door collega's, leerlingen, ouders en andere betrokkenen te enthousiasmeren voor sport en bewegen.	68
	• De gymleerkracht vervult een zichtbare voorbeeldfunctie naar leerlingen en collega's op het gebied van beweging en een gezonde leefstijl.	48
	• De gymleerkracht draagt zichtbaar uit dat bewegen gezond is naar collega's, leerlingen, ouders en andere betrokkenen.	18
	• De gymleerkracht toont voldoende initiatief in het aanbieden van informatie en voorlichting over beweging en een gezonde leefstijl aan collega's, leerlingen, ouders en andere betrokkenen.	20
	• De gymleerkracht toont voldoende initiatief in het doorvoeren van veranderingen en vernieuwingen binnen het vak bewegingsonderwijs in de school.	60
	• De gymleerkracht biedt voldoende bewegingsactiviteiten aan waarbij leerlingen een vertaalslag kunnen maken naar bewegen buiten de gymlessen, ook buiten de school.	52
	• De gymleerkracht stimuleert deelname aan buitenschoolse beweeg- en sportactiviteiten voldoende.	46
2. De gymleerkracht heeft vakinhoudelijke expertise (vakinhoudelijk competent).	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de actuele bewegingscultuur.	54
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de motorische ontwikkeling van de leerling.	92
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van het aanleren van bewegingsvaardigheden.	84
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de kerndoelen.	34
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van bewegingsleerlijnen en vaardigheidsniveaus.	80
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van verschillende leerstrategieën van leerlingen.	60
	• De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de materialen die ingezet kunnen worden in het bewegingsonderwijs.	57
	• De gymleerkracht is in staat om bewegingsactiviteiten adequaat te demonstreren.	20
	• De gymleerkracht is in staat om bewegingen van leerlingen juist te analyseren.	66
	• De gymleerkracht is in staat om emoties, gedrag, (on)gelijkwaardigheid en (on)macht bij leerlingen tijdig te herkennen.	70
• De gymleerkracht is in staat om bekende risicofactoren (zoals gescheiden ouders, pesten of overgewicht) of gedragsproblematiek tijdig te signaleren.	32	

Handelen gymleerkracht (vervolg)		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
3. De gymleerkracht organiseert een gestructureerde en taakgerichte gymles (organisatorisch competent).	• De gymleerkracht draagt zorg voor een veilige inrichting van bewegingsactiviteiten (fysiek en materieel).	82
	• De gymleerkracht draagt zorg voor taakgerichte gymlessen, ongeacht de bewegomgeving en de middelen die hij tot zijn beschikking heeft.	20
	• De gymleerkracht biedt bewegingsactiviteiten gevarieerd aan: klassikaal, groepsgewijs en individueel.	50
	• De gymleerkracht organiseert bewegingsactiviteiten met een hoge bewegingsintensiteit, waarbij de leerling tijdens het grootste deel van de beweegactiviteit doelmatig en actief in beweging is.	82
	• De gymleerkracht bouwt bewegingsactiviteiten voldoende op in complexiteit.	42
	• De gymleerkracht behoudt goed overzicht bij bewegingsactiviteiten.	50
4. De gymleerkracht differentieert in de gymles (didactisch competent).	• De gymleerkracht biedt bewegingsactiviteiten aan op voldoende verschillende vaardigheidsniveaus.	88
	• De gymleerkracht houdt voldoende rekening met niveauverschillen tussen leerlingen bij het samenstellen van teams en het verdelen van taken.	56
	• De gymleerkracht geeft adequate leerhulp aansluitend bij de individuele behoefte van de leerling: verbaal (aanwijzingen/tips), visueel (voorbeelden geven/voordoen) en manueel (fysiek).	74
5. De gymleerkracht biedt ruimte voor de basisbehoeften van de leerling: relatie, competentie en autonomie (pedagogisch en interpersoonlijk competent).	• De gymleerkracht draagt voldoende zorg voor een vriendelijke en coöperatieve sfeer in de gymlessen (sociaal veilig klassenklimaat).	74
	• De gymleerkracht bouwt een goede relatie op met leerlingen.	38
	• De gymleerkracht sluit in zijn manier van communiceren voldoende aan bij de belevingswereld van leerlingen.	28
	• De gymleerkracht speelt voldoende in op wat er in de gymlessen gebeurt (bijv. groepsdynamiek en emoties, gedrag, (on)gelijkwaardigheid en (on)macht bij leerlingen).	58
	• De gymleerkracht biedt voldoende uitdagende bewegingsactiviteiten in de gymlessen aan.	64
	• De gymleerkracht richt bewegingsactiviteiten altijd zo in dat leerlingen kunnen laten zien wat zij kunnen.	18
	• De gymleerkracht bevordert de zelfstandigheid van leerlingen voldoende.	46
	• De gymleerkracht stimuleert leerlingen voldoende om hun doelen te behalen.	30
	• De gymleerkracht stimuleert leerlingen voldoende om oplossingsgericht te denken.	24
	• De gymleerkracht laat leerlingen voldoende succeservaringen opdoen.	78
	• De gymleerkracht geeft leerlingen voldoende ruimte om fouten te maken.	38
• De gymleerkracht geeft leerlingen voldoende opbouwende feedback en complimenten.	50	

Handelen gymleerkracht (vervolg)		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
6. De gymleerkracht biedt ruimte voor de basisbehoeften van de leerling: relatie, competentie en autonomie (pedagogisch en interpersoonlijk competent). (vervolg)	• De gymleerkracht waardeert de inzet van leerlingen voldoende.	18
	• De gymleerkracht geeft voldoende ruimte voor interactie met en tussen leerlingen in de gymlessen.	14
	• De gymleerkracht stimuleert de creativiteit van leerlingen voldoende.	18
	• De gymleerkracht geeft leerlingen voldoende ruimte om eigen keuzes en beslissingen te maken die richting geven aan hun leerproces (bijv. op welk vaardigheidsniveau leerlingen bewegingsactiviteiten willen uitvoeren).	46
	• De gymleerkracht betreft de leerling actief bij bewegingsactiviteiten (bijv. bij de inhoud van activiteiten, het maken van afspraken en het opbouwen en afbreken van arrangementen).	36
	• De gymleerkracht zet zelfbeoordeling van leerlingen regelmatig in de gymlessen in.	16
7. De gymleerkracht werkt samen met collega's, leerlingen, ouders en buitenschoolse beweeginstanties (samenwerken met team en omgeving).	• De gymleerkracht verwijst leerlingen met problematiek op het gebied van bewegen of gedrag tijdig door naar de juiste instantie of specialist.	42
	• De gymleerkracht overlegt op regelmatige basis met collega's op dezelfde school.	42
	• De gymleerkracht biedt voldoende ruimte voor vragen en feedback van leerlingen en ouders.	30
	• De gymleerkracht zoekt veelvuldig de samenwerking met buitenschoolse beweeginstanties (bijv. combinatiefunctionarissen, jeugd-gezondheidsinstanties, sportverenigingen en (top)sporters).	36
8. De gymleerkracht verantwoordt zijn eigen handelen (reflectie en ontwikkeling).	• De gymleerkracht evalueert bewegingsactiviteiten op regelmatige basis met leerlingen en/of collega's.	34
	• De gymleerkracht reflecteert op regelmatige basis op zijn eigen handelen op het gebied van bewegingsonderwijs.	62
	• De gymleerkracht houdt zijn vakinhoudelijke kennis voldoende op peil door middel van bijscholing.	76
	• De gymleerkracht houdt zijn eigen praktijkvaardigheid voldoende op peil.	8

Schoolbeleid		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
1. De school stimuleert bewegen en een gezonde leefstijl actief.	• De school werkt de visie op het vak bewegingsonderwijs adequaat uit in een vakwerkplan.	80
	• De school neemt succesvolle bewegingsinitiatieven op in het schoolbeleid (bijv. d.m.v. profiel gezonde school, bewegingsprojecten en projecten rondom het schoolplein).	50
	• De school zoekt regelmatig de samenwerking met buitenschoolse beweeginstanties en inspiratiebronnen op het gebied van sport en bewegen (bijv. buitenschoolse opvang, jeugd-gezondheidsinstanties, combinatiefunctionarissen, sportverenigingen en (top)sporters).	39
	• De school maakt een weloverwogen keuze voor de plaats van de gymlessen in het rooster en voor de samenhang met andere lessen hierbij.	39
	• De school heeft voldoende kennis van de landelijke afspraken, regels en protocollen met betrekking tot het thema gezondheid.	18
	• De school draagt zorg voor een goede organisatie van het vak bewegingsonderwijs, ongeacht de faciliteiten die de school ter beschikking heeft (vanuit de gemeente).	59
2. De school draagt zorg voor voldoende beweegmomenten.	• De school stelt per week voldoende tijd beschikbaar voor lesuren gym.	80
	• De school draagt zorg voor voldoende actieve beweegtijd per gymles (exclusief reistijd van school naar de gymzaal, omkleden en eventueel douchen).	63
	• De school stelt voldoende faciliteiten (tijd en geld) beschikbaar voor buitenspel en pleinactiviteiten.	46
	• De school stelt voldoende faciliteiten (tijd en geld) beschikbaar voor sport- en speldagen, sporttoernooien en andere aanvullende bewegingsactiviteiten.	22
3. De school draagt zorg voor de professionaliteit van gymleerkrachten.	• De school zet bevoegde gymleerkrachten (vakleerkrachten of vakspecialisten) in voor het geven van de gymlessen.	92
	• De school zorgt ervoor dat gymleerkrachten voldoende ervaring op kunnen doen met het geven van gymlessen.	27
	• De school stelt voldoende tijd beschikbaar aan gymleerkrachten voor de voorbereiding van de gymlessen.	14
	• De school stimuleert bij- en nascholing van bevoegde gymleerkrachten actief.	45

Curriculum		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
1. De school biedt een samenhangend lesprogramma aan voor het vak bewegingsonderwijs.	• De school bedt de lessenserie of het jaarprogramma van het vak bewegingsonderwijs voldoende in het schoolbrede curriculum in.	80
	• De school geeft het vak bewegingsonderwijs adequaat vorm op basis van het vakwerkplan.	71
	• De school verantwoordt de visie en het beleid op bewegingsonderwijs en de wijze waarop dit wordt geoperationaliseerd in de praktijk adequaat.	73
	• De school verantwoordt adequaat hoe er methodisch gewerkt wordt bij de invulling van de lessen bewegingsonderwijs.	68
	• De school zorgt voor een veelzijdig en gevarieerd aanbod aan bewegingsvormen en spelvormen.	81
	• De school biedt voldoende moderne bewegingsvormen en spelvormen (zoals trendsporten) aan.	22
	• De school zorgt voor voldoende integratie en afstemming tussen bewegingsonderwijs en andere vakken.	34
2. De school organiseert aanvullende bewegingsactiviteiten voor leerlingen.	• De school organiseert voldoende extra bewegingstijd in de vorm van buitenspel en pleinactiviteiten.	81
	• De school organiseert regelmatig sport- en speldagen.	44
	• De school neemt regelmatig deel aan verschillende sporttoernooien.	32
	• De school zet regelmatig bewegingsactiviteiten (zoals Energizers) in tijdens en tussen de reguliere lessen.	55

Fysieke schoolomgeving		
Doelen	Prestatie-indicatoren	%
1. De school borgt de kwaliteit van de beweegaccommodaties: gymzaal, schoolplein en speellokaal.	• De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal zo in dat leerlingen voldoende uitgelokt worden tot bewegen.	82
	• De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal veilig in.	74
	• De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal voldoende flexibel in.	20
	• De school draagt zorg voor een gymzaal, schoolplein en speellokaal die groot genoeg zijn om de bewegingsactiviteiten zoals opgenomen in het curriculum uit te voeren.	60
	• De school onderhoudt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal goed.	70
	• De school draagt zorg voor een hygiënische gymzaal en een hygiënisch schoolplein en speellokaal.	36
	• De school draagt zorg voor een goede akoestiek in de gymzaal en het speellokaal.	34
	• De school draagt zorg voor voldoende toevoer van frisse lucht in de gymzaal en het speellokaal.	20
	• De school richt het schoolplein voldoende in als natuurlijke (groene) omgeving.	18
	• De school zorgt dat het schoolplein ook buiten schooltijd voldoende toegankelijk is.	34
2. De school borgt de kwaliteit van het materiaal dat wordt ingezet voor bewegingsactiviteiten.	• De school draagt er zorg voor dat er genoeg materiaal aanwezig is in de accommodaties.	76
	• De school draagt er zorg voor dat er voldoende variatie aan materiaal is in de beweegaccommodaties.	68
	• De school draagt er zorg voor dat er voldoende modern materiaal aanwezig is in de beweegaccommodaties (bijv. gericht op trendsporten of voor video-opnames).	12
	• De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal voldoende uitdagend is.	44
	• De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal van goede kwaliteit is.	62
	• De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal goed onderhouden wordt.	70
	• De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal voldoende toegankelijk is voor leerlingen.	14

6.5 Bijlage 5 - Eindproduct: Doelen en prestatie-indicatoren

Persoonlijke ontwikkeling leerling	
Doelen	Prestatie-indicatoren
1. De leerling ervaart plezier bij het bewegen (intrinsieke motivatie).	• De leerling doet regelmatig succeservaringen op bij bewegingsactiviteiten.
	• De leerling doet actief aan bewegingsactiviteiten mee.
2. De leerling ontwikkelt motorische vaardigheden.	• De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende bewegingsvormen (bijv. balanceren, springen, klimmen, schommelen, duikelen, hardlopen, bewegen op muziek, zwemmen en fietsen).
	• De leerling laat aantoonbare vooruitgang zien in verschillende spelvormen (bijv. tikspelen, doelspelen, mikken, jongleren en stoeispelen).
3. De leerling kent, waardeert en vergroot de eigen bewegingsvaardigheden.	• De leerling ontwikkelt een gezond zelfbeeld en zelfvertrouwen met betrekking tot de eigen bewegingsvaardigheden.
	• De leerling kiest bij bewegingsactiviteiten het vaardigheidsniveau dat goed aansluit bij zijn bewegingsmogelijkheden.
4. De leerling gaat op een respectvolle manier om met anderen (sociale vaardigheden).	• De leerling werkt en speelt op een respectvolle manier samen met medeleerlingen bij bewegingsactiviteiten.
5. De leerling draagt bij aan een veilige bewegingsomgeving.	• De leerling houdt zich altijd aan de afspraken en (spel)regels.

Handelen gymleerkracht	
Doelen	Prestatie-indicatoren
1. De gymleerkracht vertegenwoordigt de rol van ambassadeur voor het vak bewegingsonderwijs (inspiratie en normatief handelen).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht draagt zijn passie voor het vak bewegingsonderwijs zichtbaar uit door collega's, leerlingen, ouders en andere betrokkenen te enthousiasmeren voor sport en bewegen.
2. De gymleerkracht heeft vakinhoudelijke expertise (vakinhoudelijk competent).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht heeft voldoende kennis van de motorische ontwikkeling van de leerling.
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht heeft voldoende kennis van het aanleren van bewegingsvaardigheden.
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht heeft voldoende kennis van bewegingsleerlijnen en vaardigheidsniveaus.
3. De gymleerkracht organiseert een gestructureerde en taakgerichte gymles (organisatorisch competent).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht is in staat om emoties, gedrag, (on)gelijkwaardigheid en (on)macht bij leerlingen tijdig te herkennen.
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht draagt zorg voor een veilige inrichting van bewegingsactiviteiten (fysiek en materieel).
4. De gymleerkracht differentieert in de gymles (didactisch competent).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht organiseert bewegingsactiviteiten met een hoge bewegingsintensiteit, waarbij de leerling tijdens het grootste deel van de beweegactiviteit doelmatig en actief in beweging is.
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht biedt bewegingsactiviteiten aan op voldoende verschillende vaardigheidsniveaus.
5. De gymleerkracht biedt ruimte voor de basisbehoeften van de leerling: relatie, competentie en autonomie (pedagogisch en interpersoonlijk competent).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht geeft adequate leerhulp aansluitend bij de individuele behoefte van de leerling: verbaal (aanwijzingen/tips), visueel (voorbeelden geven/voordoen) en manueel (fysiek).
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht laat leerlingen voldoende succeservaringen opdoen.
6. De gymleerkracht biedt ruimte voor de basisbehoeften van de leerling: relatie, competentie en autonomie (pedagogisch en interpersoonlijk competent).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht draagt voldoende zorg voor een vriendelijke en coöperatieve sfeer in de gymlessen (sociaal veilig klassenklimaat).
	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht laat leerlingen voldoende succeservaringen opdoen.
7. De gymleerkracht verantwoordt zijn eigen handelen (reflectie en ontwikkeling).	<ul style="list-style-type: none"> De gymleerkracht houdt zijn vakinhoudelijke kennis voldoende op peil door middel van bijscholing.

Schoolbeleid	
Doelen	Prestatie-indicatoren
1. De school stimuleert bewegen en een gezonde leefstijl actief.	<ul style="list-style-type: none"> De school werkt de visie op het vak bewegingsonderwijs adequaat uit in een vakwerkplan.
2. De school draagt zorg voor voldoende beweegmomenten.	<ul style="list-style-type: none"> De school stelt per week voldoende tijd beschikbaar voor lesuren gym.
3. De school draagt zorg voor de professionaliteit van gym-leerkrachten.	<ul style="list-style-type: none"> De school zet bevoegde gymleerkrachten (vakleerkrachten of vakspecialisten) in voor het geven van de gymlessen.

Curriculum	
Doelen	Prestatie-indicatoren
1. De school biedt een samenhangend lesprogramma aan voor het vak bewegingsonderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> De school zorgt voor een veelzijdig en gevarieerd aanbod aan bewegingsvormen en spelvormen.
	<ul style="list-style-type: none"> De school bedt de lessenserie of het jaarprogramma van het vak bewegingsonderwijs voldoende in het schoolbrede curriculum in.
	<ul style="list-style-type: none"> De school verantwoordt de visie en het beleid op bewegingsonderwijs en de wijze waarop dit wordt geoperationaliseerd in de praktijk adequaat.
	<ul style="list-style-type: none"> De school geeft het vak bewegingsonderwijs adequaat vorm op basis van het vakwerkplan.
	<ul style="list-style-type: none"> De school verantwoordt adequaat hoe er methodisch gewerkt wordt bij de invulling van de lessen bewegingsonderwijs.
2. De school organiseert aanvullende bewegingsactiviteiten voor leerlingen.	<ul style="list-style-type: none"> De school organiseert voldoende extra bewegingstijd in de vorm van buitenspel en pleinactiviteiten.

Fysieke schoolomgeving	
Doelen	Prestatie-indicatoren
1. De school borgt de kwaliteit van de beweegaccommodaties: gymzaal, schoolplein en speellokaal.	<ul style="list-style-type: none"> De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal zo in dat leerlingen voldoende uitgelokt worden tot bewegen.
	<ul style="list-style-type: none"> De school richt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal veilig in.
	<ul style="list-style-type: none"> De school onderhoudt de gymzaal, het schoolplein en het speellokaal goed.
2. De school borgt de kwaliteit van het materiaal dat wordt ingezet voor bewegingsactiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> De school draagt er zorg voor dat er genoeg materiaal aanwezig is in de accommodaties.
	<ul style="list-style-type: none"> De school draagt er zorg voor dat het aanwezige materiaal goed onderhouden wordt.
	<ul style="list-style-type: none"> De school draagt er zorg voor dat er voldoende variatie aan materiaal is in de beweegaccommodaties.